

HİPPİ NİHAT

Hindistan'dan Karagömrük'e: Bir Arayışın Hikâyesi

Yayına Hazırlayanlar:
Murat Kargılı - Muharrem Varol

SÜFİ
KİTAP

ÖN SÖZ

Bu kitap, sırlı bir rüyanın aynen gerçekleşmiş halidir. Kayıt cihazından bilgisayar klavyesine, oradan da matbaa makinelerine doğru giden süreçte kelimenin tam anlamıyla bu rüya ile amel edilmiştir. Ama olacakların menâm âlemine düşmezden evveli de eskilerin güzel deyişiyle söyleyelim “zikre şâyân.” Kitabı hazırlayanlar arasında “geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer” kibar kelimasını haklı çıkaran pek çok tatlı sohbetlerin birinde geçer Hippi Nihat’ın bahsi. Anlatanın her zamanki selis ve doyurucu ifadelerini hayret ve hayranlıkla takip eden dinleyicinin teklifiyle başlar bu serüven. Anlatan, dinleyenin teklifinin bahse konu şahıs tarafından kabul edilmeyeceğini düşünse de fikri güzel bulur. Hippi Nihat ile bir nehir söyleşi yapmak ve bu renkli hayatı kayıt altına alıp kitlelere yaymak düşüncesi bir müddet sonra, anlatanın rüyasına aynıyla girer: Anlatan ve dinleyen bir kayıt cihazı ile Nihat Bey’in evinde söyleşi yapmaktadır. İşte bu rüya kendilerine anlatıldığı zaman, bunu manevi bir emir gibi görüp teklifi kabul eder Nihat Bey. 16 Mart 2023 tarihinde Caddebostan’daki evine davet eder ikiliyi. Güzel bir ikram eşliğinde koyu ve keyifli bir sohbet, dinleyenin kulaktan tanıdığı Hippi Nihat’ı dünya gözüyle de görmesine vesile olur. İşte 2023 senesinin yaz ayında haftalık görüşmeler ve celseler eşliğinde *Hippi Nihat*’ın son derece ilginç ve özgün hayat hikayesi böylelikle kayda alınmış olur.

Peki “Hippi Nihat” kimdir? Neden ona *hippi* denilmiş? Herkesin hayat hikayesi bir dereceye kadar ilgi çekicidir ama acaba onun

hayatı da kayda değer midir? Şüphesiz sıradanlaşan ve monotonlaşan hayat hikayeleri çoğu kişiye göre önemli değildir. Yine de tarih ve toplum bağlamında her hayatın biricikliğinin bireysel ve sosyal yansımaları olduğu muhakkak. Bir İstanbul kırkambarı, tarihçilerin pirlerinden Reşad Ekrem Koçu'nun o muhallet ansiklopedisinde zikrettiği, bir handa çaycılık yapmış -belleğim beni yanıltmıyorsa- Osmanlı bakiyesi bir adamın günlük tuttuğunu okuduğumda bu çok dikkatimi çekmişti. Böyle bir adamın günlüğünden ne çıkar, denilir mi? Bence denilemez, o günlükte öyle hurdebinî ayrıntılar vardır ki tarihçiye mikro malzeme verir ve geleceğin aydınlanmasına sebep olabilir. Dolayısıyla hiçbir hatırat kanımızca önemsiz kabul edilemez. İşte elinizde tuttuğunuz da bir çeşit hatıratır. Osmanlıların çöküşünü, kurulan genç Cumhuriyeti, İstanbul elitlerini, özel eğitim sistemini, devletin merkezi Ankara'yı merkeze alarak başlıyor. Daha sonra pergelin diğer bir ucu önce Avrupa'da İngiltere'ye daha sonra da Asya'da Çin ve Hindistan'a uzanıyor. Parlak, dikkatli, zeki bir gencin başarı hikayesinin ilginç ayrıntılarında Behçet Kemal Çağlar'ı, İffet Halim Oruz'u, Bülent Eczacıbaşı'nı, Mazhar-Fuat-Özkan'ı, Volkan Kısakürek'i, Murat Belge'yi, Zeki Kuneralp'ı, Antikacı Said Asil'i, meşhur Türkolog Anna Masala'yı, manevi önderler arasından Hacı Ahmed Kayhan Dede'yi, Muzafer Ozak Efendi'yi, Safer Dal Efendi'yi ve daha nice nice isimleri bulmak mümkün. Bu anı, aslında kariyerinde başarılı bir mühendis ve teknokrat olabileceksen birdenbire her şeyi bırakıp Hindistan'da meşhur guru Osho'ya mürit olmayı seçen bir gencin manevi yolculuğuna ışık tutuyor. 1960'lı yıllarda Varoluşçu düşünce sistemine paralel olarak ortaya çıkan ve yeryüzündeki tüm sınırları reddeden "hippilik" anlayışıyla birleşen melez bir yaşayış tarzı aslında "kerim" olan âdemoğlunun sonsuzluk hasretinin bir başka tezahürü değil midir? Asıl sorun bu arayış ve özlemin ne ile ve nasıl doldurulduğudur? *Hippi Nihat* özelinde söylenecek olursa, bu uzun serüven bir yönüyle Hakk'ı bulma ve arama çabasıdır. Can içinde "Can" varken taşralara çıkmış ve tavanda devesini kaybeden kişinin hisseli harikalar kıssasını andırır biçimde "içe

doğru seyahat” uçlarda kavisler çizen pergelin sabit ayağında karar kılmıştır.

*Geh deyr ü gâh-ı Kâ’be gehî sûmenâtta
Hak-cûy nerde olsa Hudâsın bulur*

Evet, Hakkı arayan nerede olursa olsun Tanrısını bulur... Nihat Bey ile olan söyleşilerimizde Koca Ragıp Paşa’nın bu beyti hep aklıma geldi nedense. Sümenat kelime manasıyla tam da Hindistan’da bize uzak mabetlerin adı idi. Ama gel gör ki bu uzun ve zahmetli yolculuk hem Ankara’da hem de İstanbul’da manevi çekim merkezlerinin keşfiyle son bulmuş ve berikinde olmayan “kudsi aşk” bütün zerreleriyle işte Anadolu coğrafyasında, hem de derinlemesine hissedilmişti. Tabir-i diğerle söyleyelim, bu arayış Hindistan Ashram’ından Karagümrük’teki Cerrahî Âsitanesi’nde nihayete eren bir seyr ü sülûke dönüşüvermişti. Hippi Nihat’ın bu hayat serencamı, âdemoğlunun büyük bir iştahla peşinde koştuğu ve sanki hiç ölmeyecekmiş gibi yapıştığı dünyaya metelik vermeyen bir “modern” derviş öyküsüdür. Maddiyatta obur ama maneviyatta bodur pek çoğumuzun hayatı boyunca -ne acı ve ne hazindir- belki zerresini dahi keşfedemediği sınırsız ve ferahfeza bir âlemin kilidini hiçlikte bulan “seçkin” bir dervişin hikayesi. Bir ruhsal dönüşüm ve tekamülün medcezir halini almış anatomisi. 68 kuşağının “hak” arayan gençliğinden kaçta kaç gerçekte “Hakk”ı aramıştır, bilinmez; ama bu kuşağa mensup Hippi Nihat’ın ikinci kategoride olduğu da su götürmez. Diğer taraftan Cumhuriyet nesillerinin de trajik bir yansımasıdır onun hayatı ve çevresi. Tek partili ve çok partili hayat denemelerini yaşamış Türkiyemizin statükocu, solcu, ortanın solcusu ya da muhafazakâr kesimlerine projektör tutan bir yaşanmışlık. Dolayısıyla elinizde tuttuğunuz bu kitap hem içsel/ manevi bir seyahati hem de Cumhuriyet Türkiye’sinin elitlerinin sosyal ve gündelik yaşantısını konu edinmekte. Bu dalgalı, rengarenk ve heyecanlı hayat hikayesinin tarihçiye, sosyoloğa, siyaset bilimciye, sanatçıya, edebiyatçıya, hatta mutasavvıfa

olduğu kadar artık tarif etmekten alfabelerde harf bırakmadığımız günümüz gençliğine de bir şeyler fısıldayacağına şüphe yok.

Süleyman Nihat Özbudun, Hint dünyasının mistik ve ruhani yönünü bizzat tecrübe etmiş, meşhur guru Osho'ya mürit olmuştu. İnsanoğluna "epistemik" olarak hakkında çok az şey verilen "ruh"un evrensel gücünü yaşayarak müşahade etmiş ve oradaki "tekkede" psikolojinin modern ve mistisizmin klasik metotlarını birleştiren çok sayıda terapiyi yakından görmüştü, duymuştu, tatmıştı. Her ne kadar Osho ile olan rabitası onun ölümüne değin devam etse de 1980'lerin başında Muzaffer Efendi ve Hacı Ahmed Kayhan Dede ile tanışarak İslam tasavvufunun uçsuz bucaksız deryasını berikiyle mukayese edebilecek bir konuma gelebilmişti. Nihayetinde hakiki "aşk"ı bulmuş, ballar balını tatmış ve kovanını yağma etmişti. Tatmayan ne bilsin? Hâlâ leziz yemeklerin, bilinci dumura uğratan içeceklerin, konforun, rahat döşeklerin, tatlı uykunun, hatta biraz daha ötede güç ihtirasının değişik dalga boylarında rezonans olan bedenin keyif vadilerinde hayat geçiren biz faniler de tadabilseydik bu duyguyu sahiden ne olurdu, diyesi geliyor insanın. Bu konuşmaların en son gününde çekim yapmaya gittiğimizde bizi Safer Dal Efendi'den aldığı emanet ile karşılaşmış, Cerrahî arakiyesi ile büyük bir mehabet ve heybet içinde "ben aslında buyum" demişti hal diliyle. Bu sebeple, yaşadığı bu önemli dönüşümün ve tecrübenin iki kapak arasına girmiş olmasını nesillerimiz adına büyük bir talih kabul ediyoruz.

Bu kitap nehir söyleşi niyetiyle hazırlandı, mülakat ve görüşmelerde çeşitli sorular eşliğinde yol alındı. Ancak kitabı hazırlarken akışın sekteye uğramaması amacıyla soruları metne dahil etmekten vazgeçtik. Bazı isimleri dipnotlar koymak suretiyle okura tanıtmayı tercih ettik. Hatıratın sahibi Süleyman Nihat Özbudun ne yazık ki bu kitabı göremedi, 11 Eylül 2024 tarihinde hayatı boyunca peşinde olduğu ve aradığı Hakk'a vâsıl oldu. Bu vesileyle ona Mevlâ-yı Müteal'den rahmet dileriz. Anlatıcıyla dinleyicinin hikayesine geri dönelim. Onun vefatını, anlatan dinleyene şöyle duyurmuştu: "Konuşulacak ve sohbet edilecek bir adamı daha

kaybettik.” Demek ki görülen rüyanın tahakkuk etmesi kaçınılmaz imiş. Çok şükür ki şimdi artık tarihe mal olmuş önemli bir şahsın hayatını kayıt altına almanın sevincini buruk da olsa yaşıyoruz. Merhum Nihat Özbudun için bundan sonrasına dair aklıma gelen bir beyitle bitireyim:

*“Seyreyle ser-i sebzimi gelsin de baharım
Hâk-i siyeh içinde kalacak dâne miyim ben”*

İMPARATORLUKTAN ULUS-DEVLETE MAVİ KANLAR

AİLEVÎ KÖKEN VE İMPARATORLUK BAKİYESİ HAYATLAR

Ailemiz aslında çok tipik bir imparatorluk ailesidir. Kökenleri Kafkasya'dan Balkanlara uzanıyor. Dedemin babası Mustafa Bey, Mitroviçe'de Kosova'da yaşayan Boşnak bir aileden gelmektedir. Kendisi zahire tüccarıymış. Dört çocuğunun dördü de erkek. Eğer kız varsa, onu bilmiyorum. Bu dört çocuk; Mehmet Ali, Hayrullah, Fehmi ve Fahri, 1917'de Balkan Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye göç ediyorlar. Türkiye'ye geldiklerinde onlara yer gösteriliyor ve İzmit'e yerleştiriliyorlar. Hayrullah ismindeki oğlu hukuk fakültesine gidiyor, sonra da oradan mezun oluyor. Oldukça sert, kararlı bir adam. Ve hızla yükseliyor meslek hayatında. O benim dedem işte. Anne tarafım Çerkes kökenli. Anneannemin annesi Batum Emiri'nin iki kızından biri imiş. Batum'da söz sahibiymiş bu aile. Hatta söylenenlere göre, atlarının koşumları hem gümüş hem de altındanmış. Çok yüksek rütbeli bir adam olsa gerek, fakat ne yazık ki ismini bilmiyorum. II. Abdülhamit zamanında, 12-13 yaşlarında iki kızını padişaha getiriyor. "Sultanım, bizim halimiz belli değil, kızlarımı sana emanet ediyorum," diyor ve gidiyor. Ondan sonra ondan haber alınmıyor. Sadece onun kabilesinin Türkiye'ye yerleştiğini biliyoruz.

Yerleřtikleri yer, Büyük Derbent diye bir köy. Bunlar Abaza Çerkezlerinden. Sultan II. Abdülhamit, bu kızlardan birini, yani benim büyük anneannemi, kardeşi Şehzade Ahmed Nureddin Efendi ile evlendiriyor. Şehzade karısı oluyor tabii. Ancak Şehzade Ahmed Nureddin Efendi çok genç yaşıta verem olup vefat ediyor. Vefat edince bizimki zavallı ortada kalıyor. Sultan II. Abdülhamit de onu Dolmabahçe Sarayı'na aldırıyor. Orada dokuz sene ikamet ediyor. Tabii kadınlar açısından o dokuz sene saray kültürünün kanıksanması adına çok verimli geçen bir zaman dilimidir. Saraydan edindiğı birtakım maharetleri olduğunu biliyoruz. Örneğın, çok lezzetli yemekler yaparmış ve bunu anneanneme de aktarmış. Doğrusu ben de onlardan el almışımđır; yemek yapma becerim herhalde oradan gelmekte.¹

Dokuz sene sonra, yine yakışıklı bir Çerkez deniz subayı olan Hafız Hüseyin ile evlendiriliyor. O da benim dedem Hafız Hüseyin. O zamanlar yüzbaşı zannediyorum. Hafız Hüseyin ile evlenip Göztepe'de bir köşke yerleşiyorlar. Dedemin iş yeri Kasımpaşa'da.

Hafız Hüseyin Paşa Halep'te

1 Nihat Bey merhumun burada dile getirdiğı hususların kronolojik gerçekliğı farklı bir bahistir. Örneğın Balkan Savaşları 1913'te bitiyor. Anne tarafı 1913'te göç etmiş olabilir. Batum Emiri'nin kızlarını padişaha verme anlatısı da muhtemelen daha farklı olabilir. Ama sözlü tarih çalışmalarında nesiller boyunca aktarılan anlatının niteliğinin ve niceliğinin olduğu gibi bilinmesi önemlidir.